

Любов ШЕСТАК,

викладач української мови та літератури
Сосницького обліково-економічного
фахового коледжу

СЦЕНАРІЙ ЗАХОДУ «ТАРАС ШЕВЧЕНКО – НАШ СУЧАСНИК»

Мета: поглибити знання студентів про життєвий і творчий шлях Тараса Григоровича Шевченка, розкрити багатогранність його творчого генія, визначити місце поета в українському літературному процесі та історії української культури; виховувати патріотизм й інтерес до творчості кращих українських митців, прищеплювати зацікавленість до різних видів мистецтва.

Завдання: 1) подати цікаві відомості про життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка;
2) формувати культуру мовлення студентів;
3) розвивати в молоді навички колективної діяльності;
4) удосконалювати художній смак студентів, любов до літератури й театрального мистецтва;
5) розвивати акторську майстерність та навички декламування поетичних творів;
6) виховувати вміння висловлювати свої почуття через словесні образи.

Форма проведення: урочистий вечір пам'яті.

Обладнання: ноутбук, електронний проектор, презентація, музичні записи, відеоролики.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Діяльнісна структура: масова.

Перебіг заходу

Ведуча І. «Він був сином мужика і став володарем у царстві духа», – так писав про Тараса Шевченка Іван Франко. Не можна передати словами велич Шевченківського генія, який і зараз надихає український народ. Це про нього захоплено сказав Є. Маланюк у сонеті «Шевченко»:

Не поет — бо це ж до болю мало,
Не трибун — бо це лиш рупор мас,
І вже менш за все — «Кобзар Тарас»
Він, ким зайнялось і запалало.

Скорше — бунт буйних майбутніх рас,
Полум'я, на котрім тьма розтала,
Вибух крові, що зарокотала
Карою за довгу ніч образ.

А ось поруч — усміх, ласка, мати
І садок вишневий коло хати.

Ведуча II. Лише в одній людині змогли поєднатися поет, прозаїк, перекладач, публіцист, майстер офорта і графіки, живописець, ілюстратор, маляр, фотограф, мандрівник, винахідник, археолог, філософ, історик, актор, співак, режисер, драматург, театральний критик...

Шевченко має багато імен – від патетичного Кобзаря до дружнього Ше, він постійно присутній у нашому повсякденні (від шкільних підручників до трендових відео в TikTok, від пафосних пам'ятників до графіті на революційних барикадах). Він домінує в нашому культурному просторі.

Тож що спонукає нас читати Шевченка? Може, бажання зрозуміти, чому його твори, написані майже півтора століття тому, і досі мають такий потужний вплив: надихають і обпікають? У 2024 році Україна відсвяткувала 210-ту річницю від дня народження митця!

Ведуча I. Тараса Шевченка справедливо можна назвати легендарним пророком на всі часи. Шевченкове «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає!»

звучало під час Революції Гідності (2013–2014 рр.) і лунає в окопах незламної України під час повномасштабної війни.

Пригадаймо момент звільнення Балаклії на Харківщині від російських окупантів. Українські військові зняли з білборда плакат російського змісту та знайшли під ним символічний сюрприз – вірш Тараса Шевченка та його портрет.

Перегляд відеоролика «Пророчі слова».

Ведуча II. Хвилиною мовчання вшануймо світлу пам'ять громадян України, які віддали життя за свободу і незалежність Батьківщини: усіх військових,

цивільних, дітей, усіх, хто загинув у боротьбі з російськими окупантами та внаслідок нападу російських військ на українські міста і села.

Звук метронома.

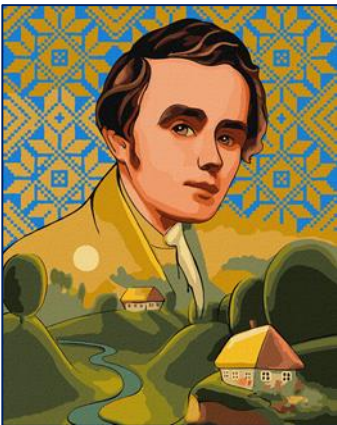
Ведуча І. Тарас Шевченко народився 9 березня 1814 року в селі Моринці... Але це знають усі (чи майже всі). А чи знаєте ви, яким був перший заробіток Тараса і скільки тисяч доларів за теперішнім курсом віддали за його викуп?

Пропонуємо перевірити, чи добре ви знаєте біографію Тараса Григоровича.

«Кобзартест».

Ведуча ІІ. Фрази «Геній української літератури» чи «Кобзар», якими називають Тараса Шевченка, – це кліше, які не до кінця охоплюють його постать. Про Шевченка можна говорити як про «селф-мейд-мена» або «людину, яка зробила себе сама».

Існує багато цікавих фактів про життя Тараса Шевченка, про які не розказують у школі, зокрема й про те, що перший підробіток Тараса – відспівувати небіжчиків, що Шевченко був не з бідної сім'ї і душею компанії, що йому не таланило з коханням, за його викуп віддали понад 40 тисяч доларів за теперішнім курсом, і йому стоїть найбільше пам'ятників у світі не через те, що його всі знають.

Ведуча І. ПРО ДИТИНСТВО, ГРОШІ Й ЖАГУ ДО ЗНАНЬ

1. Може скластися враження, що всі селяни були нещасними і що сім'я Тараса була злиденною. Це не так. Тарас народився в кріпацькій, але не дуже бідній сім'ї.
2. Мама Тараса була вільною селянкою, яка вийшла заміж за кріпака. Один із дідів по матері, Яким Бойко, мав кузню й пасіку. А батько чумакував. Він був далекобійником на теперішній манір, мав копійку. Також батько стельмахував – мав свою СТО. Гроші в сім'ї були.
3. Батько Тараса бачив, що син не придатний для хатнього й сільського господарства. У його усному заповіті були такі слова: «Синові моєму Тарасу з мого хазяйства нічого не потрібно. З нього буде або щось дуже добре, або велике ледащо». Саме тому Тарас був єдиним, кого у 8 років віддали до дяківської школи. Якби в сім'ї були тотальні злидні, то коштів на дяківську школу точно не було б.

Ведуча ІІ.

4. Історія життя Шевченка – це історія успіху кріпака. Він – «селф-мейд-мен», або людина, яка зробила себе сама. Як-от, є феномен «бразильських хлопчиків»: коли єдиний спосіб для хлопців із бразильських нетрів вибитися з бідності – стати футболістами.

А для Шевченка єдиний спосіб вибитися в краще життя – стати художником-богомазом. Це – той, хто малює ікони. У 12–15 років він був готовий ходити селами 15–20 км, шукаючи собі наставника. Це – історія про шалену жагу до знань.

5. Після смерті батька й матері все справді було сумно, але він не страждав усе життя, як про це пишуть. Коли Тараса викупили з кріпацтва, він виконував портрети на замовлення. Повернувшись в Україну, він малював дуже багатих і заможних людей за солідні гонорари.

6. У Тараса не трималися гроші. Він добре заробляв, але міг швидко витратити їх. Починаючи від недешевих подарунків родичам, закінчуючи гулянням з товаришами.

Ведуча І. ПРО ВИПАДКОВОСТІ, ЛЮБОВ І ФАРТ

7. Нам розповідають, що Тараса відправили на панщину. Тоді в Павла Енгельгардта, сина Василя, який уже помер, була потреба в хлопчику-козачку. У нас це сприймають як приниження, мовляв, «Тарас – покойовий слуга». Але на фоні всіх його однолітків – це абсолютно інший соціальний статус. Ти не працюєш у полі, а перебуваєш у панських покоях, бачиш елементи аристократичної поведінки. З-поміж інших хлопців Тарас умів читати й писати.

8. Усі знають вірш «Мені 13 минало», там ідеться про Оксану Коваленко. Якби Тараса не забрали із села, велика ймовірність, що він був би селянином і одружився б з Оксаною.

Опинившись у Вільно (тепер Вільнюс – ред.), коли йому було 16, він познайомився з полькою Ядвігою Гусиковською. Був щиро закоханий і навіть опанував польську мову, щоби бути ближчим до коханої і краще розумітися. Однак тоді станове суспільство мало жорсткі рамки. Полька була вільною людиною, і вони не могли бути разом.

Ведуча ІІ.

9. Ви знаєте скільки історію про те, що геніальний художник Карл Брюллов намалював портрет поета Василя Жуковського. Його розіграли в лотерею серед імператорської сім'ї. І насправді тоді зібрали трохи більше половини суми, яку треба було віддати. Іншу частину зібрала еліта Петербурга, де було багато вихідців з українських земель. Вони допомагали всім «направо й наліво». Бачачи талант, вони викупляли людей, вважаючи, що це «плюс до карми». Так і допомогли Тарасу.

За викуп віддали 2,5 тисячі рублів. Нині це – понад 40 тисяч доларів. Це – дуже великі гроші на ті часи, співмірні з річним доходом маленького маєтку чи села. Але це не була найбільша сума, за яку викупляли художників чи інших талановитих людей.

10. До кінця життя Шевченко самонавчався в гравюрі й робив величезні нововведення. Він приїхав із заслання і сказав, що не хоче займатися олійними портретами, почав вчитися у гравера Федора Йордана. Тоді його називали російським Рембрандтом за манеру передавання світлотіні.

Ведуча І. «ВСЕЛИВСЯ СВІТСЬКИЙ БІС»

11. Коли Тараса викупили, йому було 24 роки. Сошенко, завдяки якому Шевченка викупили, писав, що в нього вселився «світський біс». Тарас став так званим тусовщиком. Якби були клуби, він би в них ходив. А так він відвідував різноманітні зібрання, грав у карти. Це – людина, яка жила в інших реаліях, і нарешті відчула ковток свободи.

12. Тарас знімав квартиру разом із Сошенком. Поруч у кімнаті жила Марія Європеус. Сошенко й Тарас закохалися в неї. Марія вибрала Тараса. А взаємини із Сошенком погіршилися. Стосунки між Марією й Тарасом не були довготривалими. Але й у Сошенка лишилася психологічна травма, пов'язана із втратою коханої, з якою він хотів одружитися.

13. Далі в Тараса не складалося з особистим життям. Під час приїздів в Україну в нього була закохана княжна Варвара Рєпніна. Пам'ятаємо, що в тогочасному суспільстві було важливо, хто твої батьки і звідки ти. А княжна була онукою Кирила Розумовського, її батько був малоросійським генерал-губернатором, віцекоролем Саксонії.

Водночас, її мама допомогла Тарасові влаштуватися на роботу в Київський університет. Там був конкурс на посаду вчителя малювання, але, за протекції мами Варвари, Тарас його виграв. Тарас називав Варвару рідною сестрою, і вона, як могла, допомагала звільнити Тараса з солдатської служби, просила за нього. У княжни Варвари Тарас був другим коханням у житті. Зрештою, вона була сама до кінця життя.

14. Тарас повернувся із заслання в статусі Олега Сенцова. Це – ореол мученика, якого всі хотіли побачити в Москві й Петербурзі. У тогочасному розумінні – це накрити стіл. Тарасу це набридало.

Ведуча II. НЕОДНОЗНАЧНИЙ ТАРАС

15. Ми не можемо забувати, що Тарас був частиною російського суспільства. Вибір Гоголя – стати загальноімперським автором, а Тарас ним не став. Тарас став національним автором. Щоправда, це актуально до пізньопетербурзької лірики. Зверніть увагу, що з 57-го року Тарас у поезіях дуже неоднозначний і непростий. Зазвичай читачі сюди не доходять. Бо прийнято романтизувати його постать і казати, що це – наш «Кобзар» з акцентами на 1840 році чи на збірці «Три літа».

**-ТИ ЗВ'ЯЗАВСЯ З ПОГАНОЮ
КОМПАНІЄЮ
-МАМО, Я ЇЇ ЗАСЛУЖИВ**

16. Живучи довго в Петербурзі, він про нього не відгукується, а пише, що любить Київ. Але там він прожив 17 років. Того часу в Петербурзі було багато українців.

17. Перший «Кобзар», який вийшов у 1840 році накладом 1000 примірників, розкупили за 2 тижні. Це було вау!

18. Тарас навчався в Академії мистецтв, мав три срібні медалі другого ступеня, але мріяв про золоту медаль першого ступеня. Тоді б за державний кошт можна було поїхати в Італію. Шевченко дуже любив далекі екзотичні краї. Наприклад, 1851 року він побував у горах Каратау. А нам здається, що зранку до вечора Тарас мріяв про Україну.

Ведуча I.

19. Усі кажуть, що Шевченко дуже мало прожив – 47 років. Але це була більш ніж середня тривалість життя чоловіків того часу.

20. Шевченко хворів. Офіційно він помер від водянки. Але в нього був букет хвороб, зокрема проблеми із серцем. Мріяв перед тим оселитися в Україні, мав жінку в статусі нареченої, яка його зрадила. Він помер у Петербурзі.

21. Коли його друзі влаштували перепоховання, це була чи не перша акція солідарності українців у Російській імперії.

Ведуча II. 23. Григорій Честахівський сказав, що Шевченко колись говорив поховати його в Каневі. Це не так. Але добре, що так сталося. Бо в Києві – багато похованих героїв, а в Каневі – один.

22. Тарас зробив усе, щоби ми героїзували й багато знали про козаків. Наприклад, про гайдамаків ми знаємо не з підручників історії, а з поеми «Гайдамаки».

23. Культ Шевченка виник ще за його життя, почав зміцнюватися після смерті й перепоховання. Тоді 90% етнічного українства були селянами, тому Тарас майже всюди в шапці та кожусі – образ мав бути простим і зрозумілим. Радянській владі це також було зручно. Тому з'явилася формула «поет-революціонер-демократ», яка означала мало не «комуніст».

Натомість, Тарас – міський чоловік. Якщо ви заберете історію народження в кріпацькій сім'ї, то з 15 років він жив у Вільно (тепер Вільнюс – ред.), а потім – протягом 17 років у Петербурзі. Це людина, вихована в столичній міській культурі, дуже європеїзованому місті. Він був частиною мистецької еліти Петербурга й душею компанії. Якби Тарас Шевченко жив сьогодні, то був би відомим, доволі скандальним блогером і успішним митцем.

Ведуча І. Тема жіночої долі посідає важливе місце у творчості Тараса Шевченка. «Такого полум'яного культу материнства, — писав М. Рильський, — такого апофеозу жіночого кохання і жіночої муки не знайти, мабуть, ні в одного з поетів світу. Нещасний в особистому житті, Шевченко найвищу і найчистішу красу світу бачив у жінці, в матері. І тому через всю його творчість червоною ниткою проходить тема трагічної й нещасливої жіночої долі, що було зовсім не дивним для українського суспільства в ХІХ столітті».

Перегляньмо відеокліп гурту «Хочу ще!» на сюжет балади Шевченка «Тополя». Він є свідченням популярності й сучасності творчості Тараса Шевченка.

Перегляд відеокліпу «Тополя».

Ведуча ІІ. Тараса Григоровича Шевченка можна вважати провидцем. Він завжди називав росіян зневажливо: «москалі». І невтомно попереджав про підступну кровожерливість й імперську загарбницьку ненаситність східного сусіда України, якого століттями камуфлювали званням «народу братського». Прислухайтесь до потаємних сенсів поміж Шевченкових рядків. Аж кров холоне від правдивості й точності зображуваних подій сучасної України пером людини, народженої понад два століття тому. Серце гріє одне: Тарас-провидець бачить перемогу України та українців над великим злом: рабами ми не були й повік не будемо.

Шевченкові пророцтва... уривки з поезій

Ведуча І. ... про напад росії на Україну:

*... У всякого своя доля
І свій шлях широкий:
Той мурує, той руйнує,
Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни,*

*Щоб загарбать і з собою
Взять у домовину....*

«Сон»

Ведуча II. ...про початок російської агресії на Сході України:

*...Поникли голови козачі,
Неначе стоптана трава,
Україна плаче, стогне-плаче!
За головою голова
Додолу пада. Кат лютує...*

«Полякам»

Ведуча I. ...про часи президентства Януковича:

*...Кругом неправда і неволя,
Народ замучений мовчить.
І на апостольським престолі
Чернець годований сидить.
Людською кров'ю шинкує
І Рай у найми оддає!
Небесний Царю! Суд Твій всує,
І всує царствіє Твоє.
Розбойники, людодіди
Правду побороти,
Осміяли Твою славу,
І силу, і волю...*

«Єретик»

Ведуча II. ...про Україну під час Революції Гідності:

*...Та неоднаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Ох, не однаково мені..*

«Мені однаково»

Ведуча I. ...про те, як проявляється «братська любов» росіян до українців:

*По закону апостола
Ви любите брата!
Суєслови, лицеміри,*

*Господом прокляті!
Ви любите на братові
Шкуру, а не душу!
Та й лупите по закону
Дочці на кожушок,
Байстрюкові на придане,
Жінці на патинки.
Собі ж на те, що не знають
Ні діти, ні жінка!*

«Кавказ»

Ведуча П. ...про москалів, з якими українцям не по дорозі:

*...Кохайтесь, чорнобриві,
Та не з москалями,
Бо москалі — чужі люде,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить жартуючи,
Жартуючи кине;
Піде в свою Московщину,
А дівчина гине...*

«Катерина»

*...Хотілося б... Та й то для того,
Щоб не робили москалі
Труни із дерева чужого...*

«Не гріє сонце на чужині»

*...Не заріже батько сина,
Свої дитини,
За честь, славу, за братерство,
За волю Вкраїни.
Не заріже — викохає
Та й продасть в різницю
Москалеві...*

«Гоголю»

*...Ляхи були, усе взяли,
Кров повипивали!..
А москалі і світ божий
В путо закували...*

«Невольник»

Титарівна-Немирівна
Гантує хустину.
Та колише московцень,
Малую дитину.
Титарівна-Немирівна
Людьми гордувала...
А москаля-пройдисвіта
Нищечком вітала!
Титарівна-Немирівна...
Почесного роду...
Виглядає пройдисвіта
Москаля з походу.

«Титарівна-Немирівна»

Ведуча І. ...про майбутнє України та її перемогу:

...Борітеся — поборете!
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!

Дивлюся я, що дальш буде,
Що буде робити
Мій медведик! Стоїть собі,
Голову понутив,
Сіромаха. Де ж ділася
Медвежа натура?
Мов кошеня, такий чудний.
Я аж засміявся.

«Сон»

...І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі...

«І Архімед, і Галілей»

Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду,
І не стане на путь злого,

*І з лютим не сяде.
А лукавих, нечестивих
І слід пропадає,
Як той попів над землею
Вітер розмахав.
І не встануть з праведними
Злії з домовини,
Діла добрих оновляться,
Діла злих загинуть*

«Давидові псалми»

*...Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине...
Ось де, люде, наша слава,
Слава України!*

«До Основ'яненка»

*...Подивіться на рай тихий,
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну,
Розкуйтеся, братайтеся,
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі.
В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля...*

**«І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в
Україні моє дружнєє посланіє»**

Відеокліп «Україна» гурту «Хочу ще!»

Образ Тараса Шевченка в сучасному живописі: роботи Олега Шупляка

